

Amy McCready

MINA-MINA-MINA **EPIDEEMIA**

**Juhised pädevate ja tänulike
laste kasvatamiseks**

Originaali tiitel:
Amy McCreedy
The Me, Me, Me Epidemic
2016

Kõik õigused käesolevale väljaandele on seadusega kaitstud. Kogu raamatut või ükskõik millist osa sellest ei ole lubatud reprodutseerida, paljundada ega levitada ükskõik millisel viisil või milliseks otstarbeks ilma autoriõiguse valdaja kirjaliku loata.

Mõned nimed ja iseloomulikud omadused on muudetud isikute eraelu puutumatus kaitseks.

Tõlkinud Maria Kristiina Jõgi
Toimetanud Anneli Sihvart
Korrekturi lugenud Elle Raiend
Kaane kujundanud Reet Helm

Copyright © 2015 by Amy McCreedy
All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form.
This edition published by arrangement with TarcherPerigee, an imprint of Penguin Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC.
© Tõlge eesti keelde ja eestikeelne väljaanne. Kirjastus ERSEN, 2019.

B05362519
ISBN 978-9949-82-433-5

Kõik kirjastuse ERSEN raamatud ja e-raamatud on saadaval veebipoest
www.ersen.ee

Dave'ile, Ryanile ja Brentile, kes on minu suurimaks õnnistuseks.
Armastan teid väga.

Sisukord

Sissejuhatus / 9

1. Lapsed valitsevad, kuid kas nad peaksid seda tegema? / 13
2. Suur järeleandmine / 38
3. Nad ei ole abitud / 73
4. Ülemäärane kontroll / 111
5. Tulemusrikka keskkonna loomine / 151
6. ~~Suured~~ Mõistlikud ootused / 194
7. Probleem kiitmisega / 224
8. Raha ja mõistlikkus / 246
9. Kardashianide, Facebooki ja teistega sammu pidades / 274
10. Lapse eemaldamine universumi keskpunktist / 297
11. On lubatud mitte olla erakordne / 324

Tänuõnad / 333

Autorist / 335

Sissejuhatus

Mida me näeme, kui vaatame oma lapsi? Me näeme kujutlusvõimet, mis suudab muuta teie vanavanaema hapra küünla-
jala valgusmõõgaks, millega ajada vaenlasi elutoast välja; energiat, mis kihutab meid tühja tuult taga ajama, otsides mööda tervet maja ja aeda tillukest balletikinga kujulist ripatsit; otsusekindlust, mis aitab meilt päevade kaupa nuiata luba minna teise maakonda kontserdile ja maksta veel ka piletite eest. Ja siiski näeme kaose, nurina ja võimuvõitluse taga potentsiaali. Sellepärast kirjutasingi selle raamatu. Ma tean, et iga kallihinnalise lapse sees on peidus midagi hämmastavat: enesekindel täiskasvanu, kellel on tarmu ja võimet muuta teda ümbritsev maailm paremaks.

Te loete seda raamatut – ja mina kirjutasin selle – sest on olemas jõud, mis võib röövida meie lastelt mitte ainult kujutlusvõime, energia ja otsusekindluse, vaid ka nende võime elada rikast, rahuldust pakkuvat elu. Selle jõu nimi on *õigustatus* – mõte, et elu on meile midagi *võlgu*, ja see tekitab meie järeltulijate põlvkonna seas kaose. Igas vanuses lapsed tunnevad, et neil on õigus saada parimat, mida elul on pakkuda, ilma selle nimel tööd tegemata, et vanemad peavad nende iga tuju täitma ja neid peab saatma edu. Nad usuvad, et on maailma nabaks – ja miks ei peakski nad seda tegema, kui igal pool, kuhu nad ka ei vaataks, näevad nad selfit? Endast ülemäära heal arvamusel olevatest lastest kasvavad endast ülemäära heal arvamusel olevad täiskasvanud, kellel on samasugune lapsikult üleolev suhtumine, ainult et suuremal määral. See on suur probleem, sest lapsed, kellel on tunne, et neil on õigus kogu aeg kõike otsustada, ei tule toime olukordades, kus asjad ei lähe nii, nagu neile meeldib (nagu päris maailmas juhtub). Enamgi veel, nendega on lihtsalt raske koos elada!

Aga ülemäära suurte õigustega võitlemisega teie laste lugu ei lõppe. Kujutlege kodu, kus lapsed on vastutustundlikud, annavad pereellu oma panuse, teevad kõvasti tööd, annavad oma osa, vastutavad ise oma rahaasjade eest ja on tänulikud selle eest, mis neil on. Sellised lapsed on õnnelikud ja enesekindlad ning valmis kõigele, mida täiskasvanuelul pakkuda on. See ongi see potentsiaal, mida te oma lastes näete, ja selline võib olla nende tulevik.

Ükskõik, kas olete asunud võitlema ülemäära suurte õiguste epideemiaga, sest teie lapsed tõstavad vaevu jalgu, et saaksite nende alt tolmuimejaga tolmu võtta, või tõrjute esialgu kõike seda, olen ma rõõmus, et loete seda raamatut. Olen oma kahe pojaga ise selle ülemäära suurte õiguste kadalipu läbi teinud ja tean omast käest, millised väljakutsed meid vanematena ees ootavad. Sellel teel olen enda jaoks avastanud kolmkümmend viis tõestatud vahendit, mis *tõesti töötavad*, et peatada ülemäära suurte õiguste rongi selle rööbastel. Ka teie pere võib ülemäära suurtele õigustele lõpu teha, olenemata sellest, kui palju maiustusi peate praegu oma lastele andma, et nad keset poodi jonnima ei hakkaks. Teil on võimalus ellu viia väga suur muutus kõigest mõne päevaga, kui kasutate vaid mõnda selles raamatus leiduvat vahendit ja strateegiat.

Selle raamatu lehekülgedel leitavad „õiguste vähendamise tööriistakasti” strateegiad annavad teile enesekindlust, oskusi ja koguni sõnu, mille abil saada lahti teie kodus pesitsevatest ülemäära suurt õigustatust demonstreerivatest käitumismustritest, mis lisaks hulluks ajamisele annavad ka põhjuse muretseda laste tuleviku pärast. Käitumisprobleemid ja liiga suurte õiguste võtmine („Ma saan kõik, mida tahan, siis, kui ma seda tahan!”) sulavad ära, kui igas vanuses lapsed õpivad majapidamistöodes kaasa lööma, lahendama erimeelsusi lugupidavalt, võtma vastutust oma tegude eest ja aeg-ajalt koguni nutitelefoni kõrvale panema. See unistus on teie käeulatuses ja teeb teie lastele head.

Kui te neid tööriistu kasutate, toovad need esile laste parima käitumise (te ei pea enam võitlema majapidamistöode, kodus õppimise või ülbete hoiakute pärast) ja aitavad arendada neis vastutustunnet, visa-

dust ja lugupidamist, mida läheb tarvis edukas täiskasvanuelus. See kõik toimub samal ajal, kui te tegelete liiga suurte õiguste kärpimisega ja muudate oma kodu rahusadamaks ennasttäis hoiakute maailmas.

Võtkem oma lastelt õigusi vähemaks. Aidakem neil kujutleda uut-moodi maailma (ootamata töömeeste brigaadi, kes selle nende eest valmis ehitaks), võtta ise vastutust (vajamata igal sammul käehoid-mist) ja kasutada seda otsusekindlust pigem teiste teenimiseks kui teeninduse ootamiseks. Siis ja ainult siis avaneb meie laste potentsiaal ja nad saavad parimaks versiooniks iseendast, tundmata, et neil on selleks ülemäära suured õigused.

1

Lapsed valitsevad, kuid kas nad peaksid seda tegema?

On õhtu enne Natasha pidulikku gümnaasiumilõpetamist, tema aga on nii õnnetu, kui üldse saab olla. Ta on oma toas ja nutab lohutamatult, sest tema lemmikjuuksegeel on otsa saanud. Ema on liiga hõivatud glasuuriga Natasha nime kirjutamisega seitsmekümne kahele muffinile tütarlapse lõpetamispeo tarvis ega saa poodi uue järele joosta. Ema oleks pidanud muffinite kaunistamisega varem valmis saama! Ikka veel pisarais, läheb Natasha jälle kööki ja teatab emale, et tal lihtsalt peab olema see eriline juuksegeel või tal on juuste asemel peas tohutu sassis pesa ja ta näeb oma tähtsal päeval täiega nõme välja. Teinud paar haledat ettepanekut, jätab ema muffinid sinnapaika ja läheb üles, et proovida pigistada välja viimane peotäis oma isiklikku apteegibrändi juuksegeeli, ja korjab seejärel kokku meigitarvete kuhja, mille Natasha välja vedelema jättis.

Natasha longib minema ja saadab oma poisile sõnumi, et too talle järele tuleks, kuid noormees on hõivatud sõpradega. On tüüp! Ta nägi neid sõpru alles eile. Võib-olla peaks ähvardama teda jälle maha jätta – siis võtaks ta end kokku. Tüdruk otsib üles isa ja talle meenub, et ta pidi isalt raha juurde küsima, et osta enne hooaja algust mõned

trikood ja sandaalid. Isa näeb tütre pisarate jälgi ja laob raha välja. Kuid seda ei ole nii palju, kui tüdruk oleks tahtnud, ja isa lubab kanda ülejäänud kaardile, mis on tühi ühe teise hiljutise ostu pärast: Natasha saab lõpetamise puhul uhiuue auto. See pidi olema saladus, aga Natasha kuulis pealt, kui isa päeval automüüjale helistas. „Loodetavasti on see kabriolett,” mõtleb ta.

Loomulikult on Natasha uhke homse lõpetamise üle. Lõppude lõpuks õnnestus tal enamikus tundides tänu oma nutitelefonile ärkvel püsida. Kodutööd nõudsid palju vaeva, aga koduõpetaja, kelle vanemad palkasid, sai nendega päris hästi hakkama. Peagi pääseb Natasha päris maailma ja kui ta parasjagu ei tee draamat sellepärast, et tal paluti tühjendada nõudepesumasin *ja* hoida väikevenda samal õhtupoolikul ning seda kõigest 20 dollari eest, on ta väga põnevil. Lõpuks ometi saab temast täiskasvanu ja ta tohib pidutseda igal õhtul, mitte ainult neljapäeva õhtust laupäevani. Vanemad on temaga arutanud kutsekooli astumist ja tööle asumist, kuid Natasha arvates oleks hea jätta üks aasta vahele ning seal, kus ta tahaks töötada, ei ole tööpakkumisi. Ta isegi uuris mõlemast kohast – riidepoest ja kosmeetikapoest – aga vanemad ei jäta teda ikka rahule. Natasha teab, et nad rahunevad nädala-paari jooksul maha; lihtsalt see lõpetamise värk on nad üles ärritanud.

Natasha ohkab. Kui ta ei saa täna õhtul oma juuksegeeli, siis võib-olla peaks ema töötlema, et too lubaks tal veeta järgmise nädalavahe-tuse Amberi vanemate rannamajas. *Kõik* tema sõbrad lähevad ja poleks aus, kui Natasha ei läheks. Pealegi on Natasha kaheksateist aastat vana ja kooliga on ühel pool – tal on aeg oma elu üle ise otsustada. Ja kui tore elu sellest tuleb! Kui ainult tema poiss-sõber talle tähelepanu osutaks, vanemad annaksid talle, mida ta soovib, ja kui saaks kabrioleti, oleks ta lõpuks ometi õnnelik. Hoiatage, maailm, siit tuleb Natasha!

Tõepoolest, hoiatage, maailm. Kui te veel ära ei arvanud, siis Natasha on klassikaline näide endale liiga suuri õigusi omistavast lapsest. Ta

ei ole võimeline nägema iseendast kaugemale, lükkama naudingut saamist edasi või pingutama eesmärgi saavutamise nimel. Kellelegi ei meeldi näha neid omadusi üheski vanuses lapse juures ja vanemate jaoks võib olla südantlõhestav tõdeda, et nende lapsel on raskusi peast välja lendamisega. Ja kuigi Natasha ei ela tõenäoliselt teie kodus, võivad mõned selle ülemäära kõrgete ootuste loo elemendid kõlada tuttavlikumalt, kui teile meeldiks tunnistada. Kui nii, siis ei ole te kaugegtki ainuke. Enamik heaoluriikide lapsevanemaid on hädas oma laste ülemäära suurte ootustega nende õiguste suhtes.

Kuigi me võime tunda kadedust laste suhtes, kes saavad tõepoolest lõpetamise puhul kingituseks uue auto ja kelle elu on ka muus osas nende eest mõnusasti ära korraldatud, võiksime neile ka kaasa tunda. Kui tasuta auto elustiil on valdav nende kooliasjades, tööelus, suhetes ja vabal ajal, on üsna tõenäoline, et nad on harva saanud tunda joovastust millegi saavutamisest oma parima andmise tulemusena, sõbra tänulikkust, kes sai väga vajalikku abi, ilma et temalt midagi vastu oodataks, rahuldust millegi saavutamisest, mille kallal nad on töötanud või mida oodanud, või rahulolu praeguses hetkes õnnelik olemisest. Endale suurte õiguste omistamine ei aja mitte ainult vanaemaid hulluks. See röövib ka lastelt võime realiseerida parimat, mida elul on neile pakkuda, samal ajal kui nemad hoopis võimatuid unistusi taga ajavad.

Endale suurte õiguste omistamine on tõepoolest suur probleem. Tegelikult on see koguni epideemia.

Ülemäära suurte õiguste epideemia

Te ei saanud sel kuul endale kosmeetikat osta, sest kolmeteistkümneaastane Johnny pidi tingimata saama pimedas helendavad oranžid tossud, mis läksid maksma kogu teie vaba raha. Teil on käepärast tühi McDonald'si kott, et veenda kolmeaastast Emmat selles, et tema maa-pähklivõiga sai on valmistatud kuldsete võlvide all. Kaheksa-aastase Daryli voodisse saamiseks lasete tal televiisori ees uinuda ja kannate ta hiljem tema tuppa.